

Ενότητα 5^η

Ραψωδία α, στίχοι 361-497

Δομή

- **στ. 361-383** → Εμφάνιση Πηνελόπης και διακοπή της γιορτής
- **στ. 384-406** → Διάλογος Τηλέμαχου-Πηνελόπης και αποχώρηση Πηνελόπης
- **στ. 407-466** → Διάλογος Τηλέμαχου-μνηστήρων
- **στ. 467-497** → Διάλυση της γιορτής - Τέλος της ημέρας

Θέματα

- **Ο χαρακτήρας της Πηνελόπης**
- **Η αλλαγή του Τηλέμαχου**
- **Η συμπεριφορά και ο χαρακτήρας δύο σημαντικών μνηστήρων**
- **Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία των ομηρικών επών**
- **Ο ρόλος του αοιδού μέσα στο παλάτι**
- **Μια πρώτη εικόνα για διάφορους χώρους του παλατιού του Οδυσσέα**

Σχόλια

- Σε αυτή την ενότητα εμφανίζεται για πρώτη φορά στην *Οδύσσεια* η Πηνελόπη, η σύζυγος του Οδυσσέα. Η εμφάνισή της είναι σύντομη, αλλά μάς επιτρέπει να δούμε σημαντικά στοιχεία του χαρακτήρα της (ευγένεια, σεμνότητα, γενναιότητα, ευαισθησία, συζυγική πίστη), αλλά και να καταλάβουμε την ψυχολογική της κατάσταση (θλίψη, απελπισία, πένθος, θυμός) λόγω της απουσίας του Οδυσσέα και της άσχημης κατάστασης στο παλάτι.
- Περισσότερο, ωστόσο, προβάλλεται εδώ η εντυπωσιακή αλλαγή της συμπεριφοράς του Τηλέμαχου ύστερα από τον διάλογο με τον Μέντη-Αθηναίο. Ουσιαστικά πρόκειται για έναν «καινούριο» Τηλέμαχο σε σχέση με προηγουμένως (πριν: άβουλος, δειλός, ανώριμος, παθητικός, διστακτικός → **τόρα**: θαρραλέος, δυναμικός, αποφασιστικός, ώριμος). Αυτή η αλλαγή αποδεικνύει την επιτυχία της αποστολής της Αθηναίας (να τον ενθαρρύνει), αλλά και την ικανότητά της να πείθει και να επηρεάζει με τον λόγο της έναν θνητό (ως θεά της σοφίας).
- Σε αυτή την ενότητα, επίσης για πρώτη φορά, βλέπουμε από κοντά δύο από τους μνηστήρες, τον Αντίνοο και τον Ευρύμαχο. Έχουν κοινούς σκοπούς και είναι εξίσου αρνητικά πρόσωπα, αλλά έχουν και διαφορές

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ – Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

στη συμπεριφορά τους και στον χαρακτήρα τους (**Αντίνοος**: αγενής, προκλητικός, ειρωνικός – **Ευρύμαχος**: ύπουλος, διπλωμάτης, πονηρός, καχύποπτος). Από το γεγονός πάντως ότι είναι οι μόνοι που μιλούν στον Τηλέμαχο φαίνεται ότι έχουν «ηγετικό» ρόλο μέσα στην ομάδα των μνηστήρων και ότι είναι οι πιο προκλητικοί, κάτι που μας προετοιμάζει για τον ρόλο τους στην συνέχεια του έπους (**προοικονομία**).

- Επίσης, από την εμφάνιση (με συνοδεία υπηρετρών και με μαντήλι στο κεφάλι) και από την συμπεριφορά της Πηνελόπης (σεμνή και διακριτική) και από όσα της λέει ο Τηλέμαχος (να επιστρέψει στις οικιακές εργασίες) βγάζουμε αρκετά συμπεράσματα για την θέση της γυναίκας στην κοινωνία των ομηρικών επών. Όπως φαίνεται, οι γυναίκες ζούσαν περιορισμένες στο σπίτι και χωρίς πολλά δικαιώματα, σε μια κοινωνία ανδροκρατούμενη και πατριαρχική (χαρακτηριστική η φράση του Τηλέμαχου «εγώ είμαι ο κυβερνήτης του σπιτιού»).
- Βλέπουμε, ακόμη, για πρώτη φορά έναν αιδίο την ώρα που τραγουδάει και καταλαβαίνουμε τον ιδιαίτερο ρόλο που είχε μέσα στο παλάτι (διασκεδαστής), αλλά και την γενικότερη θέση του στην κοινωνία (τον σέβονται, τον παρακολουθούν προσεκτικά και τον θεωρούν «θείκό»). Ίσως με αυτό το παράδειγμα ο Όμηρος να κάνει και μια έμμεση αναφορά στον εαυτό του και στην τέχνη του (**αυτοαναφορικότητα** του ποιητή).
- Εμφανίζεται, επίσης, έστω και για λίγο η Ευρύκλεια, η πιο σημαντική και πιστή από τις υπηρέτριες του παλατιού του Οδυσσέα. Ο τρόπος με τον οποίο την παρουσιάζει ο Όμηρος (να φροντίζει ιδιαίτερα τον Τηλέμαχο) μας προϋδεάζει για τον ρόλο που θα παίξει αργότερα στο έπος κατά την μνηστηροφονία (**προοικονομία**).
- Τέλος, σε αυτή την ενότητα αποκτούμε μια πρώτη εικόνα για τους γενικότερους χώρους του παλατιού του Οδυσσέα, πέρα από την κεντρική αίθουσα της υποδοχής και των γιορτών (οι σκάλες, τα δωμάτια του ορόφου, η κεντρική εσωτερική αυλή).